HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שדומה לפז זהב שחוט שנטוה כחוט זהב סגור בשעה שנפתח כל החנויות נסגרות זהב פרוים שדומה לדם הפרים רב אשי אמר חמשה הן וכל חד וחד אית ביה זהב וזהב טוב תניא נמי הכי בכל יום היה זהבה ירוק והיום אדום והיינו זהב פרוים שדומה לדם הפרים: בכל יום מקריב פרס שחרית וכו' בכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה: תנו רבנן [1]דקה מה ת"ל והלא כבר נאמר [2]ושחקת ממנה הדק אלא להביא דקה מן הדקה: בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש: דאמר מר (א) [א]כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח: והיום[ב] [ג](עולין) באמצע [ד](ויורדין) באמצע: מאי טעמא [ב]משום כבודו דכהן גדול: בכל יום כהן [גדול] מקדש ידיו ורגליו מן הכיור וכו': מאי טעמא [ג]משום כבודו של כהן גדול: בכל יום היו שם ארבע מערכות: תנו רבנן [ה]בכל יום היו שתים מערכות והיום שלש אחת מערכה גדולה ואחת מערכה שניה של קטורת ואחת שמוסיפין בו ביום דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר [ד]בכל יום שלש והיום ארבע אחת של מערכה גדולה ואחת מערכה שניה של קטורת ואחת של קיום האש ואחת שמוסיפין בו ביום רבי [ו](מאיר) אומר בכל יום ארבע והיום חמש אחת של מערכה גדולה ואחת של מערכה שניה של קטורת [ה]ואחת של קיום האש ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב ואחת שמוסיפין בו ביום דכולי עלמא מיהת תרתי אית להו מנלן [ו]אמר קרא [3]היא [ז]העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה זו מערכה גדולה ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטורת ורבי יוסי קיום האש מנא ליה נפקא ליה מוהאש על המזבח תוקד בו ור' יהודה ההוא להצתת אליתא הוא דאתא דתניא היה רבי יהודה אומר [ז]מניין להצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח תלמוד לומר [4]והאש על המזבח תוקד בו אמר רבי יוסי מניין שעושה מערכה לקיום האש תלמוד לומר והאש על המזבח תוקד בו ורבי יוסי הצתת אליתא מנא ליה נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לרבי שמעון דתניא [5]ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח [ח]לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת דברי ר' יהודה אמר לו רבי שמעון וכי תעלה על דעתך [ט]שזר קרב לגבי מזבח אלא לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח ורבי יהודה אי מהתם הוה אמינא קאי אארעא ועביד במפוחא קמ"ל ורבי מאיר איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב מנא ליה נפקא ליה מואש ורבנן [י]וא"ו לא דרשי ורבנן איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב מאי עביד להו [ח]מהדר להו למערכה גדולה דתניא מניין לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב

שסודרן

שדומה לפז. מלהיב כמרגלית: **שנטווה כחוט.** מפני שהוא רך: **כל החנויות נסגרות.** שאין מכר לזהב אחר מפני זה: **תניא נמי הכי.** דעל שם שדומה לדם הפרים נקרא זהב פרוים בדברי הימים (ב ג): **והלא כבר נאמר.** בשל כל ימות השנה ושחקת ממנה הדק: **אלא דרך ימין.** שהוא למזרח שהרי הכבש בדרום לכך עולה במזרחו של כבש שסמוך ליפנות לימין: **משום כבודו** (א). להראות חשיבותו שהוא כבן בית ומקיף לצורך ושלא לצורך: **שמוסיפין לבו ביום.** ליטול ממנה גחלים לקטורת של לפני ולפנים אבל קטורת של מזבח הפנימי הרי הוא כקטורת של כל השנה: **של קיום האש.** שאם אין אש של מערכה גדולה מתגבר מוסיפין עליו מזה: **שלא נתעכלו.** שלא ניתנו על מערכה או ניתנו ולא הספיקו להתעכל: **להצתת האליתא.** להצית בהן אור מערכה גדולה: **אליתא.** קיסמים דקים: **ורבי יוסי הצתת אליתא מנא ליה.** שתהא בראשו של מזבח ולא יצית על הרצפה ויעלם כשהן דולקין על המזבח: **ובכלי שרת.** בלבוש בגדי כהונה: **וכי תעלה על דעתך.** מאחר שאתה למד מן האש על המזבח תוקד בו שיהא בראשו של מזבח כלום הוצרכנו למקרא זה להטעינה כהן וכי תעלה על לב שזר קרב לגבי מזבח והלא נאמר (במדבר יח) אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו: **אלא לימד על הצתת האליתא שלא תהא אלא על ראש המזבח.** ואידך קרא לקיום האש אתא כרבי יוסי וכהונה דכתיב בהאי קרא לגופיה איצטריך לה שנתינת אש צריכה כהן ולא יטלנה זר ויזרקנה למזבח: **ורבי יהודה.** אמר לך: **אי מהתם.** מהאש על המזבח כו' אע"ג דשמעינן מינה שהצתה בראש המזבח לא שמעינן דפסולה בזר הוה אמינא קאי זר אארעא ועביד במפוחא: **מנא ליה.** דבעי מערכה: **נפקא ליה מואש.** וא"ו דריש:

אשר

רבי יוסי אומר בכל יום ג' והיום ד'. תימה בפרק שני דתמיד (דף כט.) תנן דירדו משם עלי תאנה וכו' ומוקי להאי מתניתין כר' יוסי בפרק קדשי קדשים במסכת זבחים (דף נח.) והיכי מתוקמא כרבי יוסי והא קתני סיפא והניחו שתי מערכות ירדו ובאו ללשכת הגזית ולרבי יוסי הא קאמר בכל יום היו שם שלש ודוחק הוא לומר סבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וי"ל דהכתי הואי חדא לקיום האש ולא קא חשיב אלא הנך תרתי דדמיין להדדי ומניתין אותן ביחד ומחד קרא מפיק להו והקשה רבי אלחנן במזבח הנחשת שלא היה מקום מערכה אלא אמה כדאמר בפרק קדשי קדשים (דף סב:) ואמרינן נמי התם גיזרין שעשה משה ארכן ורחבן אמה א"כ כל הני מערכות היכא הוו קיימי וצריך לומר באמה של הילוך רגלי הכהנים והיו מסבבין המערכה גדולה עד הני מערכות: **וכי תעלה על דעתך שזר קרב אצל המזבח.** הקשה רש"י לדידיה נמי תקשי דמוקי קרא להצתת אליתא הכהן למה לי וכי תעלה על דעתך שזר קרב כו' ותירץ דאיצטריך משום דדרשינן לעיל בסוף פרק קמא (דף כא:) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט וסד"א שיהא כשר בזר ואפשר דקאי אארעא וזריק אש של הדיוט למעלה וקשיא לן א"כ מנא ליה דאתא קרא להצתת אליתא דילמא כוליה קרא לנתינת אש דהדיוט וי"ל דא"כ לכתוב קרא ונתנו בני אהרן הכהן אש וערכו עצים על האש ואנא ידענא דנתינת האש על המזבח הוה מדכתיב וערכו עצים על האש דמערכה בראש המזבח היא על המזבח למה לי אלא למידרש אש על המזבח להצתת אליתא שמבעירין אותה על המזבח ותימה לי והא ר"ש לית ליה סברא דאפשר דקאי אארעא ועביד במפוחא א"כ לא הוה צריך הכהן לנתינת אש דהדיוט דליכא למימר כמו שפרש"י דאפשר דקאי אארעא וזריק דהא ר"ש לית ליה האי סברא וי"ל דבאש דהדיוט שפיר אית ליה דאפשר דקאי אארעא וזריק לה כיון דשל הדיוט היא אבל הצתת אליתא שהבערתה על המזבח לאו אורח ארעא למיעבד במפוחא ברחוק וקשה לי לר' יהודה והאש על המזבח תוקד בו להצתת אליתא שהבערתה על המזבח למה לי תיפוק ליה מונתנו בני אהרן אש על המזבח דהא רבי יהודה גמר מהתם הצתת אליתא שתהא בכהן כשר וכלי שרת וי"ל אי לא כתב והאש על המזבח תוקד בו לא הוה דרשינן מונתנו אלא נתינת האש דהדיוט על המזבח ושתהא בכהן כשר וכלי שרת אבל הצתת אליתא לא דרשינן אבל השתא דנפקא מוהאש על המזבח הצתת אליתא שתהא בראשו של מזבח גמרינן שפיר מונתנו הצתת אליתא ונתינת אש דהדיוט שלא יהו אלא בכהן כשר וכלי שרת דמסתמא בני אהרן דנפקא לן מיניה כהן כשר וכלי שרת קאי אכל מלות שעל המזבח:

סודרן

עין משפט
נר מצוה

א [מיי' פי"ד מהלכות תפלה הלכה יג טוש"ע א"ח סימן קכח סעיף יז]:

לח ב ג מיי' פ"ב מהל' עבודת יוה"כ הל' ה:

לט ד מיי' פ"ב מהלכות תמידין הלכה ד ופ"ב מהל' עבודת יוה"כ הלכה ה:

מ ה מיי' פ"ב מהלכות תמידין הלכה ה:

מא ו מיי' שם:

מב ז שם הלכה ט:

מג ח שם הלכה ה:

◆

מוסף רש"י

כל החנויות. שמוכרים שם הזהב (מנחות כט.). **מוקדה.** לשון מדורת עצים וכן תוקד (לעיל לג.). **זו מערכה שניה של קטורת.** ולימדך שתהא על מזבח החיצון ומשם יכניסו גחלים על הפנימי (שם). **להצתת אליתא.** הצתת קיסמים דקים אם הוצרך להצית על המזבח באחת מן המערכות, כגון שקרבה מערכה לכלות שנשרפה כל המדורה (לעיל כד:). **ובכלי שרת.** שיהא לובש בגדי כהונה ארבעה אם כהן הדיוט הוא, ואם כהן גדול הוא שמונה, שהרי נאמר כאן הכהנים וכל מקום שנאמר בני אהרן הכהנים בכהונם משמע, בבגדי כהונתם (שם).

◆

רבינו חננאל

רב אשי אמר חמשה הן ובכל אחד יש בו זהב וזהב טוב. **בכל יום היה** מקריב פרס כו'. פרס הוא חצי מנה, כי בכל יום היה מקטיר במזבח הקטרת מנה, חציו בשחרית וחציו בין הערבים, דגרסינן בכריתות פרק א' ת"ר קטרת היתה נעשית שס"ח מנה, שס"ה מנה כנגד ימות החמה מנה בכל יום, שלשת מנין שמהן כהן גדול מכניס מלא חפנים ביום הכפורים, והשאר ניתנין לאומנין בשכרן. ת"ר קטרת היו מחזירין אותה למכתשת פעמים בשנה, בימות החמה בוזרה כדי שלא תתעפש. בימות הגשמים צוברה כדי שלא תפוג ריחה. **בכל יום היו שם ד' מערכות והיום ה' דברי ר' מאיר כו'.** תנו רבנן בכל יום היו שם (ה') [ד'] מערכות והיום ה'. מערכה גדולה ומערכה של קטרת ומערכה של קיום האש ומערכה לאברים ופדרין שלא נתעכלו מבערב ומערכה שמוסיפין בו ביום. כולי עלמא ר' יהודה ור' יוסי ור' מאיר כולהו שוין בשתי מערכות, שנאמר העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה זו מערכה גדולה. ואש המזבח תוקד בו, זו מערכה שנייה של קטרת. ור' יוסי ור' מאיר דאית ליה מערכה שלישית לקיום האש, מפיק לה מדכתיב והאש על המזבח תוקד בו, ור' יהודה דלית ליה מערכה בפני עצמה לקיום האש, מפיק להאי קרא להצתת האליתה והיא הלהבת עצי המערכה שלא תהיה אלא בראשו של מזבח, שנאמר והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה. פי' **קאי ארעא ועביד במפוחא.** כגון שעומד אדם בקרקע העזרה ומנפח במפוח ארוך של נחושת וכיוצא בו במערכה שעל גבי המזבח ומשלהבה. ור' מאיר דאית ליה מערכה רביעית לאברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב, דריש ו' דואש מדהוה ליה למכתב אש וכתיב ו'. ורבנן ו' לא דרשי אלא אברין ופדרין שלא נתאכלו מבערב

מסורת הש"ס

א) לעיל טו: יז: זבחים סב: [לקמן נח: סוטה טו:], ב) עיין לעיל במתניתין דף מג: מה שנכתב על הגליון, ג) [נ"ל עולה], ד) [נ"ל ויורד], ה) [תוספ' פ"ב ה"יו], ו) [בתוס' ליתא], ז) [לעיל לג.], ח) [לעיל כד:], ט) [זבחים סה. מנחות כ.], י) [יבמות סח: סט. עב. סוטה כח. סנהדרין כא. נא: מנחות נא: פז:],

◆

תורה אור השלם

1. וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְיָ וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֹכֶת: ויקרא טז יב
2. וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם: שמות ל לו
3. צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: ויקרא ו ב
4. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: ויקרא ו ה
5. וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ: ויקרא א ז

◆

גליון הש"ס

גמ' זהב שחוט. מ"א י טז:

שם זהב סגור. מ"א י כא:

שם זהב פרוים. דה"ב ג ו:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה משום כבודו של כהן גדול להראות חשיבותו:

◆

תוס' ישנים

[העיד] ר' עקיבא על קטרת ולבונה וגחלים שנגע טבול יום במקצתן שפסל את כולן. וי"ל שאין כלי שרת מקדשין שלא מדעת, כן תירץ רבינו יעקב. אבל קשה לה"ר אלחנן והא פלוגתא דאמוראי היא בסוכה פרק לולב וערבה [נ, א] אי כלי שרת מקדשין שלא מדעת אי לא. ובפ"ק דמנחות [ז, א] יש שאומר על ברייתות זאת אומרת כלי שרת מקדשין וזאת אומרת אין מקדשין, אבל פלוגתא דתנאי מיהא לא אשכחן בהדיא, והמשנה צריך לתרץ אליבא דכולהו. מיהו כיון שמחלוקת בברייתות הוא בכך, אין לחוש. ועוד יש לתרץ דמיירי הכא שהמחתה של כסף אינה כלי שרת כי אם השניה שהיה מערה לתוכה. אבל קשה לרבנו אלחנן [דהא מזבח מקדש את דבר הראוי לו. ורבינו נסים גאון תירץ דבירושלמי] בפרק בתרא דחגיגה [פ"ג ה"ב] מוקי לה (כרבי) [דרבי] עקיבא בגחלים של יום הכפורים שבה היה חותה ומכניס (ומיהו) [ומהם] לא מכבד לאמה. והכי איתא בירושלמי דחגיגה גחלים מאי א"ר אבין תפתר בגחלים של יום הכפורים שבמה שהוא חותה הוא מכניס, אבל של כל יום לא, כדתנן תמן [תמיד פ"ה מ"ה] נתפזר (ב)קב גחלים היה מכבדו לאמה, ואיתמר נמי מפני שנזקקו לכליין, פי' מחתה זו של זהב שהיא כליין מצרפתן, אבל מחתה של (זהב) [כסף] שאינה כליין לא מצרפתן. ורבינו אומר כי [אפשר] לפרש הירושלמי, גחלים מאי, למה פוסל את כולם כיון שאין צריכין לכלי דהא מתפזר מהם לארץ אע"פ שאין קודשין, ומוקי לה בשל יום [הכפורים] והוא הדין למחתה שניה של כל יום, אלא מילתא דפסיקא ליה [נקט] ואע"ג [דאמרינן] בפרק בתרא דחגיגה דמדרבנן מצרף אע"פ שאינו צריך לכלי, היכא למימר דהתם מיירי למאן דאמר צירוף דאורייתא, אבל למאן דאמר דרבנן יכול להיות דאין מועיל אלא מה שצריך לכלי. וקושיא דרבינו [נסים] אינה קושיא דאין כאן הפסד קדש כיון שאין ההקדש צריך להם, וכדי שתהא השניה מלאה יפה תקנו לחתות בגדולה ולערות בקטנה. **מכבדן לאמה.** וא"ת והא קא עבר משום לא תכבה ואמרינן בסוף פירקין [מו, ב] דמוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב. י"ל דלרבא אתי שפיר דפטר לקמן היכא דנתקיה למצותיה, ואפילו לאביי דמחייב פטר הכא כיון דנתקיה למצותיה הולך לשפכו ולפזרו על הרצפה. אי נמי השפיכה אינה כיבוי ולאחר שכבו שמא היה מפוזר לאמה. [מיהו] הא ליכא למימר דא"כ [הא] דקתני בתמיד [לג, א] ובשבת כופה עליו פסכתר, אפילו בחול נמי כיון שלא יכבה בהם שהולכין יחידים על הרצפה. ועוד אומר ה"ר אלחנן כיון שנעשית כל מצותו אין בהם עוד כלל איסור לא תכבה. **בכל יום לא היה נשתק.** פירש רש"י כמין טבעת. וריב"א פירש כמו נרתק, וכן פר"ח, והביא ראיה מבראשית רבה [פ"ו, ו] שחמה יש לה נשתק שנאמר לשמש שם אהל בהם, ואמרינן נמי הק[ב"ה] מערטל חמה מנרתקיה. וריב"א הביא ראיה מן הירושלמי [פ"ד ה"ד] דגריס בכל יום לא הוה נרתק היום היה לה נרתק כדי שלא יכווה, נראה פירושו לפי שבית ידה מתחמם מן הגחלים דמתכת אמרינן [פסחים עה, א] דחם מקצתו חם כולו ולפיכך עושה נרתק שמובדל מן הכלי, ופריך והלא חוצץ, ומשני קובעו במסמר.

היום עולים באמצע. כהן ראש בית אב וסגן שעולים עם כהן גדול או שאר כהנים לסייעו להפך בצינורא או שום צורך. **ואחת של אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב.** והא דאמרינן בפ"ק [כ, א] דאחר חצות לא יחזיר משום דחצות משויא ליה עיכול, היינו נתעכלו ולא נתעכלו לגמרי דמוקי לה בפרק (שני) [תשיעי] דזב[ח]ים [פו, א] בשרירי, אבל היכא שלא נתעכלו כלל לא משוי חצות עיכול. ועוד דלעיל מיירי בפקעו מעל המזבח אבל לא פקעו נשרפין שם לגמרי כמו ששנינו בתמיד דהאיברים שהן על האש נשרפין למחר. **אלא לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח.** וכהן דכתיב בנתינת אש, פי' רש"י דקמ"ל שלא יזרקם זר על המזבח. ואין שייך כאן להקשות לפני מלך בשר ודם אין עושין כן כו'. ורבינו אומר ד[בפ"ב דזבחים [יח, א] דרשינן מיניה כהן בכיהונו. וא"ת לר' יהודה אמאי איצטריך תרי קראי, מהאי קרא דונתנו תיפוק כולה מילתא דכתיב ביה כהונה וראשו של מזבח. וי"ל דעל המזבח דהאי קרא אתא לדרשא אחריתי. **ורבנן וי"ו לא דרשי.** פי' ר' יהודה ור' יוסי. מה שמקשים דר' יהודה [לא] דריש וי"ו הכא ובעלמא (לא) דריש להו פירשתי בסנהדרין ובערכין ובתמורה.

ב) עיין בתוס' חגיגה כג: ד"ה שאם נגע כו' כי שם הדברים מבוארים. ש"י.